

Тернопільський національний економічний університет
**МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ „ЗОЛОТА АКЦІЯ”
НА КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ
ВЛАСНОСТІ**

Дуже цікавим є досвід закордонних країн, які застосували дієвий механізм „золота акція” в управлінні корпоративними підприємствами з державною часткою власності.

Вперше цей інструмент був використаний у 80-х роках минулого століття у Великобританії, коли уряд Маргарет Тетчер успішно здійснював програму приватизації підприємств. Пізніше цей інститут набув значного поширення у країнах Західної Європи: Франція, Іспанія, Італія, Угорщина, Португалія, Данія, Німеччина, Швеція, Греція, Португалія, Австрія, та у країнах СНД – Росії, Білорусії, Казахстані, Киргизстані, Азербайджані [1]. У кожній з країн цей інструмент набував своїх особливостей відповідно до національних традицій. На сьогодні Статутом ЄС передбачено застосування інституту „золота акція” в інтересах „громадської безпеки, громадського порядку, громадського здоров’я та важливих питань безпеки, пов’язаних з обороноспроможністю держави” [2].

„Золота акція” визначається як договір між двома учасниками щодо права вето однієї сторони – держави, на рішення іншої – власників акціонерних товариств, щодо питань, які зачіпають інтереси держави [3].

Цей механізм дає можливість впливати на підприємство не маючи контролюючого чи блокуючого пакету акції у власності держави. Впровадження інституту „золотої акції” вимагає застосування принципу винятковості і обмеженості. Воно не може використовуватися на будь-яких підприємствах, а лише у тих, де держава має зберегти за собою право останнього голосу.

„Золота акція” виступає методом контролю державних органів за підприємствами стратегічно важливого значення для країни (для захисту національних інтересів, уникнення укладання не вигідних контрактів, розголошенням державної таємниці, порушенням інтелектуальних прав на винаходи), які у зв’язку із своїм суспільно-важливим значенням не можуть бути повністю приватизовані [1; 3]. Саме тому в країнах Європи, цей інструмент застосовувався для компаній що функціонують у таких сферах, як енергетика, авіабудування, телекомунікації і банки.

Досвід впровадження механізму „золота акція” в європейських країнах свідчить про те, що цей інструмент:

- відіграє величезну роль як гарант захисту національних та соціальних інтересів держави;
- дозволяє уникати поглинання стратегічно важливих підприємств іноземними інвесторами під час приватизації;
- забезпечує прилив великих інвестицій з одночасним збереженням контролю держави над корпоративними підприємствами, що мають загальнодержавне та стратегічне значення для економіки та безпеки країни;

- протидіє розмиванню державної частки корпоративних прав у тих підприємствах, що тривалий час повинні знаходитися під контролем держави;
- надає додатковий поштовх до залучення інвестицій, оскільки державу вже не хвилює питання вимивання її частки, а інвестори розглядають державу одночасно як партнера і як гаранта захисту своїх інтересів [2].

Деякі науковці стверджують, що в Україні під час проведення „великої приватизації” відсутність законодавчого механізму застосування інституту „золота акція” призводило до обмеження інвестиційної привабливості багатьох підприємств, що негативно впливало на підвищення ефективності функціонування державного корпоративного сектора економіки. Погоджуємося з думкою дослідників, які вважають, що Україна ще не була готовою до прийняття такого відповідального кроку, оскільки навіть сучасне законодавство в сфері управління корпоративними правами держави не забезпечує надійного механізму захисту прав держави як акціонера [2].

Для запровадження „золотої акції” в нашій країні має бути розроблений спеціальний законодавчий документ, у якому містилися б вимоги до впровадження і застосування цього інституту та визначено перелік питань, на рішення яких може вплинути власник „золотої акції”.

Використовуючи цей інструмент кожне підприємство має мати альтернативу щодо прийняття різних організаційних рішень, а право вето може накладатися державою лише на чітко окреслене і визначене їх коло. Однак впровадження даного механізму на корпоративних підприємствах з часткою держави не повинно бути спонтанним і мати стрімкий характер, а навпаки має бути виваженим і обґрунтованим, коректно організованим, щоб суб’єкт господарювання не втратив своєї інвестиційної привабливості.

Реалізація прав держави через механізм „золотої акції” повинен бути покладений на відповідальних осіб – висококваліфікованих представників органів державної влади, що володіють потрібним обсягом знань. Обов’язковим є законодавче закріплення відповідальності цих осіб щодо порушення реалізації покладених на них завдань. Суворий контроль за їх діяльністю повинен здійснювати орган, що прийняв рішення про затвердження на підприємстві даного механізму.

Впровадження інституту „золотої акції” на українських корпоративних підприємствах вимагає від держави чіткого контролю, розроблення жорсткого і дієвого законодавства, зменшення корупції і бюрократизації, совісного ставлення та недопущення зловживання чиновників своїми обов’язками.

1. Тараторін Ю., Шуберт Т. „Золота акція” як ефективний інструмент контролю держави за приватизованими підприємствами [Електронний ресурс] // Інформаційний бюллетень №5_05. – Режим доступу: <<http://www.aaa.ua/ukr/news/77.html>>

2. Салтицький С. Корпоративні права держави: суть, значення, перспективи [Електронний ресурс] // Юридична газета. – 2005. – № 9 (45) 23 травня. – Режим доступу: <www.yur-gazeta.com/oarticle/1524>

3. Примеров О.К. Удосконалення управління корпоративними правами держави // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №10 (65). – С. 51-57.